

TAKBEITEL

door

Ir. A. E. JURRIAANSE.

In de najaarsvergadering van 4 October 1935 toonde ik een nieuwen beitel, waarmede stammen van Douglas en fijnspar gemakkelijk kunnen worden onttakt.

Hierbij geef ik de werkteekeningen op kleine schaal. Aan belanghebbenden wil ik gaarne lichtdrukken op ware grootte verstrekken, want de meeste gereedschapsmeden kunnen moeilijk werken met slechts maten in millimeters voor zich.

De linker afbeelding stelt de lichtste constructie voor (750 gram); het werktuig is geschikt om te worden gezet op een stok van b.v. 5.50 meter lengte. De andere beitel (1000 gram) behoort te worden geplaatst op een korteren stok, want de ondertakken zijn het dikste. Het voornaamste verschil tusschen beide bestaat in de dikte, die bij de lichtste 6, bij de andere 9 mm bedraagt.

Tot 2 meter boven den grond is een boomzaagje het bruikbaarst. Voor het verder onttakken doet men goed drie takbeitels aan te schaffen, bevestigd op stelen van 2,50 m, 4 m en 5,50 m lengte.

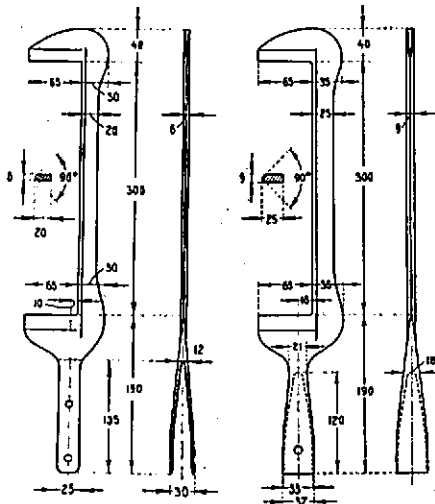
De beitel wordt als volgt gebruikt: Men legt den rug, die het boven- met het onder-mes verbindt, langs den stam op den tak en geeft een stoot naar boven, zoodat de tak van onderen wordt ingekeept, vervolgens een ruk naar beneden. Doordat de kantige gladde rug (zie de dwarsdoorsneden, links van de hoofdfiguren) een weinig in de schors van den tak dringt en daardoor wordt geleid, is men volstrekt zeker, dat de door de sneden gemaakte inkepingen recht tegenover elkander en vlak naast den stam liggen en de schors van den stam onbeschadigd blijft.

Vervolgens haakt men het bovenmes op ongeveer een halven meter van den stam aan den tak en breekt hem af. Is de tak dikker dan b.v. 3 centimeter, dan kan men door heen en weer stooten de inkepingen verdiepen, voordat hij wordt afgebroken.

De sneden moeten niet al te dun worden geslepen; zijn zij te fijn, dan zetten zij zich te vast in de inkeping en wordt de arbeid te zwaar.

Bij de zwaarste constructie is een kegelvormige huls geteekend voor de bevestiging op den stok, omdat ik meende, dat het werktuig dan ook gebruikt kan worden als een gewone boombeitel voor het afslaan van zware takken met

behulp van een houten hamer. Maar dat gaat toch niet best, omdat de rug hinderlijk is en de beitel verloopt. Een gewone boombeitel voldoet dan beter.

Bij mijn eerste mededeeling gaf ik als nadeel van den nieuwen takbeitel op, dat de takken soms vrij diep uit den stam uitbreken. Doordat ik de takken uitsluitend door de snijdwering van de messen wilde verwijderen, was de wig-gende werking van de messen, telkens in dezelfde kerf, dan zoo krachtig, dat de tak met een stukje pen uit den stam werd getrokken. Inderdaad wordt, wanneer men op die manier werkt, de tak met den laatsten stoot of ruk vrij ver van den stam geworpen. Toen ik het werktuig in handen van een ervaren boscharbeider gaf, wist hij er spoedig beter mee om te gaan. Hij maakte het zich gemakkelijker door de takken, na inkeping af te breken. Het breukvlak bleek beter, dan hetgeen ik verkreeg in mijn streven om glad werk te leveren.

Zowel de boschbaas, die het nieuwe gereedschap eerst eenigen tijd heeft gehanteerd, als de arbeider, die een 35-jarig Douglasboschje van de takken tot op zes meter van den grond heeft ontdaan, zijn van meening, dat er vlugger, gemakkelijker en veiliger mee gewerkt wordt dan met ladders en een boomzaagje. Een groot voordeel is, dat ook de fijne takjes en passant kunnen worden weggenomen. Met een zaag gaat dat veel lastiger.

Voor twee boomen werd de tijd voor het onttakken tus-schen 2 meter en 6 meter bepaald. In het eene geval werden 60 takken verwijderd in 12 minuten; in het andere geval 80 takken in 18 minuten. De tweede boom droeg zwaardere takken. Takken, dunner dan 1 cm zijn in deze getallen niet

gerekend. Zeer dunne takjes komen op elken stam veel voor. Zij behooren, voor den teelt van werkhout, te worden verwijderd, want zij veroorzaken doode kwasten, die het geschaafde hout zontseren en ondigt maken.

Voor het onttakken van loofboomen, vooral van beuken, is de beitel niet geschikt, omdat de aanzet van een tak op den stam in het algemeen te dik is.

Toen deze mededeeling reeds was geschreven, bezocht ik met de excursie van 9 October 1936 de Douglasboschjes in de houtvesterij Kootwijk en zag daar, dat de takken veel dunner waren, dan die, waarop ik den beitel beproefd heb. In ons boschje zijn de boomen geplant op 4 meter in rijen, welke 4 meter uiteenliggen. Deze zeer groote plantafstand veroorzaakt zware vertakking, voor de verwijdering waarvan behoefte werd gevoeld aan een werktuig, dat de schors van de stammen ontziet en door één man kan worden bediend. In Kootwijk waren de takken zoo dun, dat zij met een beitelje, dat een weinig van den stam staat afgebogen, werden afgestooten. Voor het onttakken van wijd uit elkaar groeiende Douglassparren en fijnsparren staat een boombeitel, die door twee man met behulp van een hamer moet worden bediend, ver achter bij den hier beschreven beitel.

De drie takbeitels, welke thans in gebruik zijn, werden uitmuntend gesmeed door den hoefsmid van den Hoorn te Elspeet, die ook bij het maken van ander snijgereedschap getoond heeft een uitstekend gereedschapsmid te zijn.
